

Andres Tvauri

PIHKVA POTTSEPAD VILJANDIS JA TARTUS 13. SAJANDIL

On käsitletud Viljandist leitud 13. sajandi pottsepaahju ja Tartust Ülikooli Botaanikaiaia alalt leitud samaaegse vene asutuse jälgi ning nende leiukomplekside savinõusid. Kuna need savinõud on äravahetamiseni sarnased Pihkva sellesama aja keraamikaga, on oletatud, et Tartus ja Viljandis on 13. sajandi teisel või kolmandal veerandil töötanud Pihkvast pärit pottsepp või pottsepad.

Andres Tvauri, Tartu Ülikooli arheoloogia kabinet, Lossi 3, 50090 Tartu, Eesti;
tvauri@ut.ee

Viljandi pottsepatöökoda ja seal valmistatud savinõud

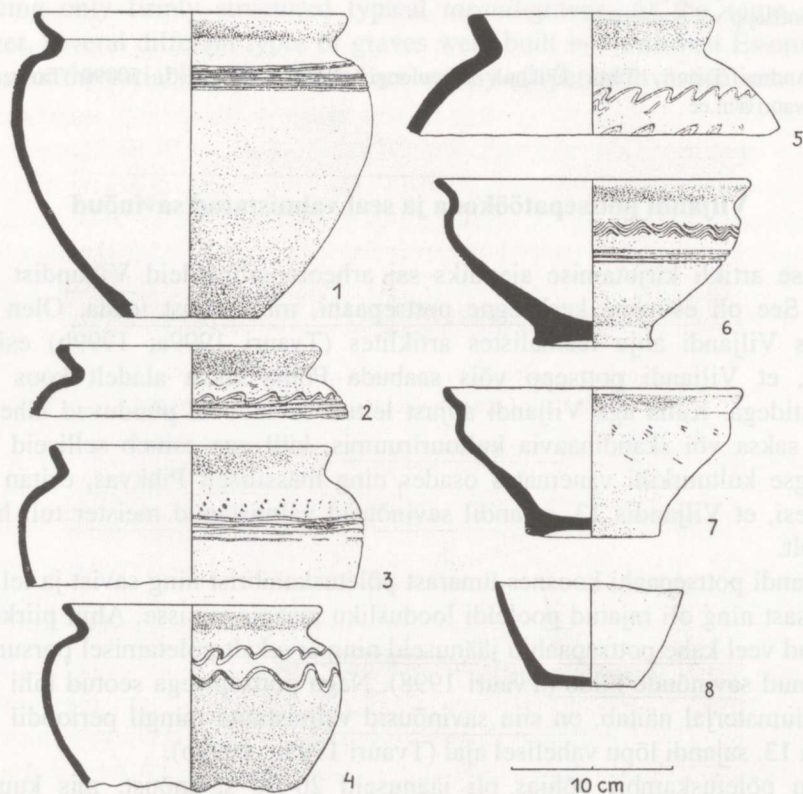
Siinse artikli kirjutamise ajendiks sai arheoloogiline leid Viljandist 1998. aastal. See oli esimene keskaegne pottsepaahi, mis Eestist teada. Olen varasemates Viljandi ahju teemalistes artiklites (Tvauri 1999a; 1999b) esitanud oletuse, et Viljandi pottsepp võis saabuda Põhja-Saksa aladelt koos saksa kolonistidega. Kuna aga Viljandi ahjust leitud savinõudel puuduvad lähedased vasted saksa või skandinaavia kultuuriruumis, küll aga esineb selliseid Tartu keskaegse kultuurikihi vanemates osades ning massiliselt Pihkvas, esitan nüüd hüpoteesi, et Viljandis 13. sajandil savinõusid valmistanud meister tuli hoopis ida poolt.

Viljandi pottsepaahi koosnes ümarast põletuskambrist ning savist ja tellistest koldeosast ning oli rajatud pooleldi loodusliku maapinna sisse. Ahju piirkonnas on leitud veel kahe pottsepaahju jäänuseid ning arvukalt põletamisel porsunud ja purunenud savinõude kilde (Tvauri 1998). Nagu pottsepisega seotud kihi asend ning leiumaterjal näitab, on siin savinõusid valmistatud mingil perioodil 1224. aasta ja 13. sajandi lõpu vahelisel ajal (Tvauri 1999a; 1999b).

Ahju põletuskambri põhjas oli jäänuseid 20–30 savinõust, mis kuuluvad nõrgal temperatuuril põletatud nõude pearühma. Nende kohta kasutatakse Skandinaavias Dagmar Sellingu (1955) esitatud tähistust A. Arvukaim nõurühm on potid, mille tunnuseks on umbes 45kraadise kaldega väljapoole suunatud võrik. Selle ülaserv on keeratud sissepoole nii, et võriku siseküljele moodustub rant või nõgus pind. Enamiku pottide kaelaosa on selgesti eristatav, ülemineku

kaelalt võrikule tekitab suuava siseküljel nurga (joon. 1: 1). Kõikide nõude õlaosal on kaunistus. Valdavalt on selleks vaid pulgaga sisseveetud jooned, vähem leidub pulga- või kammistambiga tehtud lainejoont või täkkeid (joon. 1). Ahjust leiti ka vähemalt kolme madala jalaga kausi tükid (joon. 1: 6, 7) ning üks väike kausike (joon. 1: 8).

Üks tähelepanuväärsemaid leide on ahjust 20 m lääne poolt loodusliku alusmulla pealt saadud luušabloon (joon. 2). Esemel kulumisjälgede põhjal otsustades on seda kasutatud pottide võriku ja külje viimistlemisel (joon. 3, 4). Savinõude treimine šabloonide abil on ka hilisemal ajal olnud tavaline, näiteks setu pottseppadel olid kindlaks kujunenud nõude suurus, maht ja profiil, mille saavutamiseks kasutati šabloone (Niidu 1978, 95). Huvitav leid on ka keraamikatöökoja piirkonnast kultuurkihi vanimast osast saadud pliiripats (joon. 5), mis sarnaneb vene keskaegsete inglukujutisega ripatsitega (vt. Седова 1981, joon. 20: 8, 12; 23: 5, 7, 9, 11).

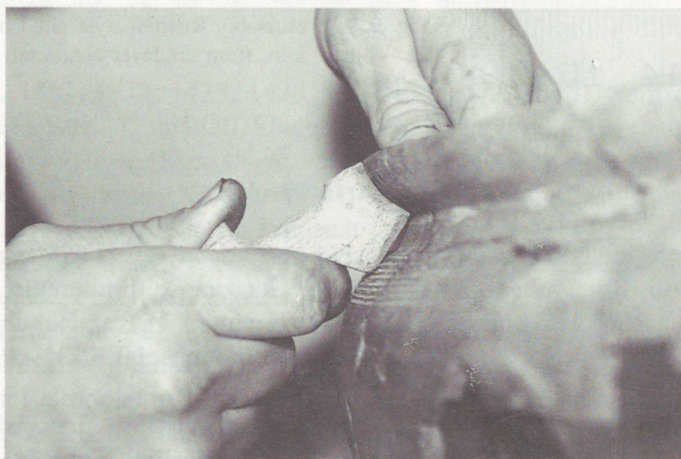
Joon. 1. Savinõusid Viljandi pottsepaahju põletuskambri põhjalt (1–8 VM 10620: 935/1, 935/5, 935/4, 935/2, 935/6, 935/3, 935/10, 927). Joonised ja fotod Andres Tvauri.

Fig. 1. Pottery from the bottom of the firing-chamber of the potter's kiln of Viljandi. Figures and photos by Andres Tvauri.

Joon. 2. Savipottide treimisel abivahendina kasutatud luušabloon (VM 10620: 63) Viljandi keskaegse pottsepätöökoja kultuurkihist.

Fig. 2. A bone templet used in making pottery, from the cultural layer of the medieval kiln of Viljandi.

Joon. 3. Šablooni kasutamine poti võriku treimisel.

Fig. 3. The use of the templet in forming the rim of a pot.

Joon. 4. Šablooni kasutamine nõu külje treimisel.

Fig. 4. The use of the templet in forming the body of a pot.

Joon. 5. Viljandi pottsepaahju lähedalt keraamika valmistamisega seotud kihist leitud oletatavasti venepärane ripats (VM 10534: 164/2).

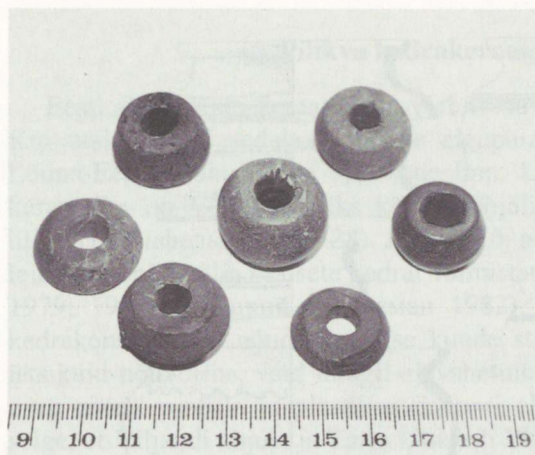
Fig. 5. A presumably Russian-style pendant found near the Viljandi kiln, from the layer connected with making pottery.

Venelased Tartu äärelinnas

Viljandi pottsepatöökoha nõude täpseid vasteid on Eestis kõige arvukamalt Tartu Ülikooli Botaanikaaias alal, vahetult keskaegse linnamüüri siseküljel 1988.–1991. aastal Ain Mäesalu juhatusel toimunud kaevamiste leiumaterjali hulgas. Vastavat keraamikat tuli esile ka palmihoone alal 1981.–1982. aastal tehtud uuringutes (Аун jt. 1983, joon. 2).

1988.–1991. aasta kaevandis oli siinkirjutajat huvitav materjal enamasti kultuurkihi kõige alumistes ladestustes, otse loodusliku pinnase peal nagu Viljandiski. Selle kihi leidude seas on Vene linnadele tüüpilisi esemeid – roosast kiltkivist värtnaketri ja klaasist käevõrusid – rohkem kui kusagil mujal Tartus või terves Eestis kokku. Sealt leiti seitse roosast või lillast kiltkivist värtnaketra (joon. 6; TM 2032/A43: 738, 1063, 1246, 1434, 1441/1, 1640, 2332). Roosast kiltkivist värtnakeder (TM 1722/A23: 50) on saadud ka Botaanikaaias lähedalt Magasini tänav 12a hoovist keskaegsest kihist (Metsallik 1981, 12). Kivim, millest selliseid värtnaketri valmistati, esineb Ovrutšis tänapäeva Ukraina alal ning sellest valmistatud värtnakedrad levisid eelkõige Vana-Venes, vähem ka naaberaladel. Põhja-Vene linnadesse ilmusid niisugused värtnakedrad 10. sajandi lõpul ja neid esineb arvukalt 1240. aastani, kui nende tootmine vähenes oluliselt seoses mongolite sõjaretkega Lõuna-Vene aladele (Рыбаков 1965, 189–190, 194–196). Lisaks nimetatutele on Tartu muinaskihist leitud veel neli roosast kiltkivist värtnaketra (TM 1071/A17: 153, 1990/A40: 5220, 2126/A51: 1524, 2178/A60: 2314). Mujalt Eestist on neid teada vaid üks Läänemaalt Maidla kivikalmest (AM 27585/A580: 2053) ja teine juhuleiuna Ristilt Harjumaalt (Trummal 1964, 69).

Teine Vana-Vene linnadele iseloomulik esemerühm on klaasist käevõrud, mille katkeid leiti Botaanikaaias alumisest kihist kümme (TM 2032/A43: 695,

Joon. 6. Roosast kiltkivist vätrnakedrad Tartu Ülikooli Botaanikaiaia vanimast kihist.

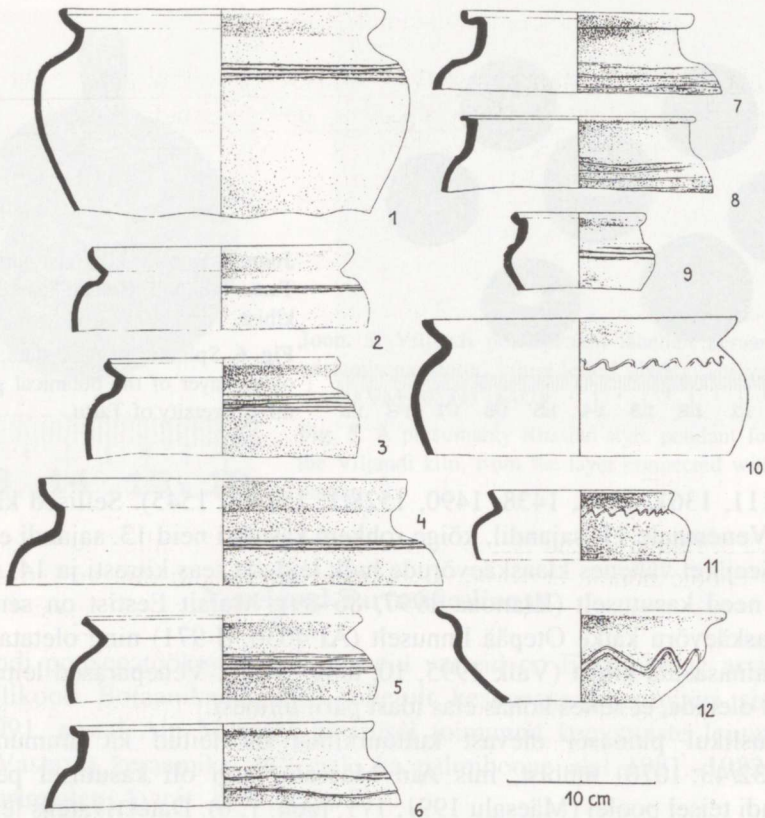
Fig. 6. Spindles of pink slate, from the oldest layer of the botanical garden of the University of Tartu.

1037, 1111, 1361, 1374, 1438, 1490, 1528/1, 1528/2, 1545). Sellised käevõrud ilmusid Venemaale 11. sajandil, kõige rohkem kasutati neid 13. sajandi esimesel poolel. Seejärel vähenes klaaskäevõrude hulk leidude seas kiiresti ja 14. sajandil kadusid need kasutuselt (Щапова 1997, 86–89). Mujalt Eestist on seni teada vaid klaaskäevõru katke Otepää linnuselt (AI 4036: II 971) ning oletatav katke Tartu muinasasula kihist (Valk 1995, 10, tahv. 24: 2). Venepäraseid leiud annavad alust oletada, et selles kohas elas idast pärit inimesi.

Looduslikul pinnasel olevast kultuurkihist on leitud ka ammuoleots (TM 2032/43: 1070) tüübist, mis Ain Mäesalu järgi oli kasutusel peamiselt 13. sajandi teisel poolel (Mäesalu 1991, 171, joon. 1: 6). Dateerivateks leidudeks on ka kahepoolsed luukammid (TM 2032/A43: 1148, 1577, 2370, 2656), mis pärinevad 13.–14. sajandist (Luik 1998, 83, 107, 118). Venepärasest kihist keskmiselt 40 cm kõrgemal oli kogu kaevandi ulatuses eristatav põlemiskiht. Tulekahjus oli hävinud kaevandi alal olnud kaks maja. Ühest majast leiti mündiaare, mis koostise poolest võib pärineda 1329. aastast, kui kirjalike allikate teatel oli Tartus suur tulekahju (Mäesalu, ilmutamisel). Seega on Botaanikaiaia venepärane kiht dateeritav eelkõige 13. sajandi teise ja kolmandasse veerandisse ja see kuulub samasse aega Viljandi pottsepatöökajaga.

Botaanikaiaia venepärase kihi savinõude hulgas valitsevad väljapoole suunatud võrikuga potid, mille õlg on kaunistatud kitsa joonereaga (joon. 7: 1–4). Nõude kirjeldamiseks piisab tõdemusest, et need on äravahetamiseni sarnased Viljandi pottsepaahju pottidega. Vähesel hulgal leidub sama nõutuubi erimit, kus võrik on pööratud horisontaalselt väljapoole (joon. 7: 7) või võrik on moondunud otse kaelal paiknevaks mõikaks (joon. 7: 6, 8, 9). Vähem on profileerimata võrikuga potte (joon. 7: 11), mis on enamasti kaunistatud lainejoonega. Ka Viljandist leitud jalaga kaussidele leidub Tartu Ülikooli Botaanikaiaia kihis lähedasi vasteid (joon. 7: 12).

Botaanikaiaia venepärasest kihist saadud keraamika hulk ja leiutihedus ületavad mitmeid kordi muude Tartu samaaegsete kihistuste vastavaid näitajaid. Savinõude killud on suured, nagu ka Viljandi ahju ümbruses, mitte väikesed,

Joon. 7. Savinõusid Tartu Ülikooli Botaanikaiaia kaevandi venepärasest kihist (1–12 TM 2032/A43: alanumbrita / without sub-number, 1587, 1212, alanumbrita, 1113, 1236, 1107, 1212, alanumbrita, 1644, 1639, 1216).

Fig. 7. Pottery from the “Russian layer” of the excavation in the botanical garden of the University of Tartu.

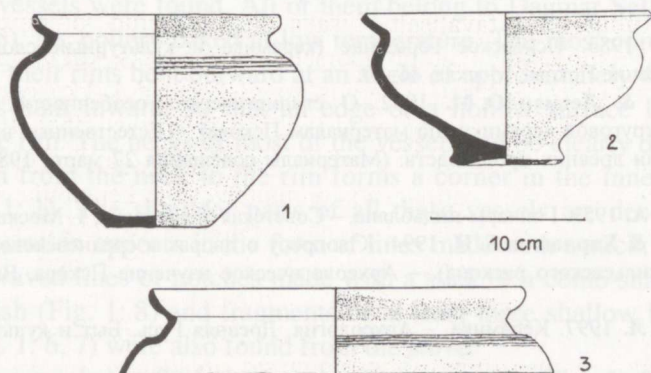
nagu Tartu kultuurkihis tavaliselt. Lisaks on siit leitud kuumuses porsunud nõusid ja nende kilde. Savi muutub poorseks keramsiidiks, kui temperatuur pott-sepaahjus tõuseb liiga kiiresti ja saviosakesed sulavad kokku enne, kui kogu orgaaniline aine on savist välja põlenud (Gibson & Woods 1990, 106). Selliseid porsunud kilde leidis palju ka Viljandi keraamikatöökoja piirkonnas. Rohkete praaknõukildude esinemist kultuurkihis on näiteks vene keraamika valmistamise tehnoloogiat uurinud Aleksandr Bobrinski pidanud tõendiks, et keraamika-töökoda on asunud lähedal (Бобринский 1959, 235). Ka asjaolu, et Botaanika-iaia vene kihis leidub lääne päritolu kivikeraamiliste kannude imitatsioone (TM 2032/A43: 424, 1298 jm.), võib olla tõendiks, et pottsepp on tegutsenud just siin, Vana-Liivimaa linnas, kus segunesid nii läänest kui ka idast saadud mõjutused. Seega võib arvata, et kirjeldatud savinõusid Botaanikaiaia piirkonnas ka valmistati.

Pihkva kedrakeraamika rühmad

Eesti ala A-tüüpi keraamikale võib leida otseseid vasteid Vana-Vene aladelt. Kui otsida Eesti sedalaadi nõude algupära, tuleb alustada Pihkvast, mis on Lõuna-Eestile lähim tolle aja Vene linn. Loode-Vene alade keskaegne kedrakeraamika on Venemaal üks kõige põhjalikumalt läbi uuritud keraamikaliike üldse (Розенфельдт 1997, 28). Juba 1970. aastatel töötas Sergei Beletski Pihkva leidude põhjal välja sealsete kedral valmistatud savinõude tüpologia (Белецкий 1979; 1983; Белецкий & Лесман 1982), mis on kasutusel tänaseni. Pihkva kedrakeraamilised nõud jagatakse kuude stiili või rühma, mis ei tähista mitte üksikuid nõuvorme, vaid mingil ajavahemikul kasutusel olnud nõude komplekti ning nende profiile ja plastilise dekoori elemente. Juba esmasel vaatlusel on selge, et Viljandi ahjust ja Tartu Ülikooli Botaanikaaiia venepärasest kihist leitud savinõude enamik kuulub Pihkva kedrakeraamika 3. rühma, mis dateeritakse 11. sajandist kuni 14. sajandi alguseni, kuid on eriti iseloomulik Pihkva 13. sajandi ja 14. sajandi alguse kihtidele (Харлашов 1994, 69).

Pihkva 3. rühma nõusid iseloomustab eelkõige võrik, mille ülaserv on painutatud sissepoole nõnda, et võriku sisepinnale moodustub rant või nõgus pind. Sissepoole pöörduva ülaservaga või nõgus võrik on 12.–13. sajandil üldiselt Vana-Vene alade savipottidel tavaline (Розенфельдт 1997, tabel 20). Novgorodi savinõude puhul on sellise kujuga võrikut nõudel, mis olid kasutusel 10.–13. sajandil (Смирнова 1956, joon. 1, 2). Kui varasemad kedrakeraamika tüübid olid rikkalikult kaunistatud, siis Pihkva 3. rühma keraamikal piirdub dekoor üldjuhul üksnes pulgaga veetud kitsa joontereaga nõu õla piirkonnas.

Pihkva savinõude hulgas ei ole mitte lihtsalt Tartust ja Viljandist leitudega sarnaseid potte, vaid teostuselt, profiililt, dekoorilt ja suuruselt lausa identseid (vt. nt. Белецкий 1983, joon. 12; Харлашов 1994, joon. 26; Королева & Харлашов 1994, joon. 8; Седов & Белецкий 1991, joon. 7, 8; Степанов & Яковлева 1994, joon. 8: 71). Lisaks Pihkvale on täpselt samasuguseid potte ja kausse massiliselt ka näiteks Irboska (joon. 8) ja Kamno linnuse 12.–13. sajandi kihtides (Белецкий 1977, joon. 3, 4).

Joon. 8. Savinõusid Irboska linnuselt (1–3 AI 2580: 33, 83, 2).

Fig. 8. Pottery from the hill-fort of Izborsk.

Kokkuvõte

13. sajandi teisel ja kolmandal veerandil tegutses Tartus ja Viljandis Pihkvast või Pihkvamaalt pärit pottsepp või pottsepad. Nõud, mida nad siin valmistasid, kuuluvad Pihkva keraamikarühma nr. 3. Nii ei koosnenud Tartu ja Viljandi keskaegse linna rahvastik oma tekkimise algjärgul mitte ainult läänest saabunud kolonistidest ja kohalikest elanikest, vaid siia asus püsivalt elama käsitöölisi ka Vene linnadest.

Kasutatud kirjandus

- Gibson, A. & Woods, A.** 1990. Prehistoric Pottery for the Archaeologist. Leicester.
- Luik, H.** 1998. Muinas- ja keskaegsed luukammid Eestis. (MT, 6.)
- Metsallik, R.** 1981. Arheoloogilised kaevamised Magasini tn 12a hoovis. Aruanne, joonised ja fotod. Tallinn. Käsikiri Tartu Linnavalitsuses.
- Mäesalu, A.** 1991. Otepää linnuse ammunoolotsad. – MT, 1, 163–181.
- Mäesalu, A.** ilmunisel. Die hauptsächlichen Häusertypen in hansezeitigen Dorpat (Tartu). – Lübecker Kolloquium zur Stadtarchäologie im Hanseraum III: Hausbau. Lübeck.
- Niidu, V.** 1978. Savinõude valmistamisest Petseri ümbruses. – ERM Ar., XXXI. Tallinn, 83–102.
- Selling, D.** 1955. Wikingerzeitliche und frühmittelalterliche Keramik in Schweden. Stockholm.
- Trummal, V.** 1964. Arheoloogilised kaevamised Tartu linnusel. – Eesti NSV ajaloo küsimusi, III. (TRÜ Toim., 161.) Tartu.
- Tvauri, A.** 1998. Aruanne arheoloogilistest kaevamistest keskaegse keraamatöökoja alal Viljandis Pikk t 4 krundil 1998. a. Tartu. Käsikiri Muinsuskaitseinspektsiooni arhiivis.
- Tvauri, A.** 1999a. Keskaegne pottsepaahi Viljandi vanalinnast. – Viljandi Muuseumi aastaraamat, 1998. Viljandi, 28–39.
- Tvauri, A.** 1999b. The medieval potter's kiln from the old town of Viljandi. – AVE, 1998, 89–95.
- Valk, H.** 1995. Tartu Toomkiriku kalmistust ja ümbruskonna varasemast asustusest. – Tartu arheoloogiasst ja vanemast ehitusloost. Artiklite kogumik. (TÜ AKT, 8.) Tartu, 59–80.
- Аун М., Ланг В. & Лиги П.** 1983. Об археологических памятниках на территории Ботанического сада Тартуского государственного университета. – ТАТÜ, 4, 324–328.
- Белецкий С. В.** 1977. Керамика городища Камно Псковской области. – КСИА, 150, 92–95.
- Белецкий С. В.** 1979. Керамика Псковской земли второй половины I–начала II тысячелетия н. э. как исторический источник (культурная стратиграфия региона). Автореф. канд. дис. Москва.
- Белецкий С. В.** 1983. Псковское городище (керамика и культурный слой). – Археологическое изучение Пскова. Москва, 46–80.
- Белецкий С. В. & Лесман Ю. М.** 1982. О стилистических особенностях орнаментики древнерусской круговой керамики (по материалам Пскова). – Естественные науки и археология в изучении древних производств. (Материалы совещания 27 марта 1981 г.) Москва, 135–159.
- Бобринский А. А.** 1959. Гончары-пидбляне. – Советская археология, 1. Москва, 228–242.
- Королева Э. В. & Харлашов Б. Н.** 1994. К вопросу о дворах в средневековом Пскове (по материалам Васильевского раскопа). – Археологическое изучение Пскова. Вып. 2. Псков, 77–96.
- Розенфельдт Р. Л.** 1997. Керамика. – Археология. Древняя Русь. Быт и культура. Москва, 22–28.
- Рыбаков Б. А.** 1965. Ремесло древней Руси. Москва.
- Седов В. В. & Белецкий С. В.** 1991. Культурный слой Пскова – памятник истории и культуры человечества. – Археологи рассказывают о древнем Пскове. Псков, 8–20.

- Седова М. В. 1981. Ювелирные изделия древнего Новгорода (X–XV вв.). Москва.
- Смирнова Г. П. 1956. Опыт классификации керамики древнего Новгорода (по материалам раскопок 1951–1954 гг.). – МИА, 55, 228–248.
- Степанов С. В. & Яковлева Е. А. 1994. Раскопки на улице Некрасова (Никольский раскоп). – Археологическое изучение Пскова. Вып. 2. Псков, 97–109.
- Харлашов Б. Н. 1994. Некоторые итоги раскопок на Завеличье. – Археологическое изучение Пскова. Вып. 2. Псков, 44–76.
- Щапова Ю. Л. 1997. Украшения из стекла. – Археология. Древняя Русь. Быт и культура. Москва, 80–92.

Andres Tvauri

THE RUSSIAN POTTERS IN VILJANDI AND TARTU IN THE 13TH CENTURY

Summary

The inducement for writing this article was the discovery of a medieval potter's kiln in Viljandi in 1998. This was the first medieval kiln unearthed in Estonia. The earthenware found in the kiln has no exact equivalent either in the German or Scandinavian tradition, but equivalents are found in the older parts of the medieval cultural layer of Tartu and in large quantities in Pskov. Thus I put forward the hypothesis that the potter who lived and worked in 13th-century Viljandi came from the east.

The kiln of Viljandi consisted of a round firing-chamber and a hearth made of bricks and clay; it was erected partially below the earth's surface. Remains of other kilns, as well as numerous potsherds originating from vessels bloated and broken during firing, were found in the surroundings of the investigated kiln. Pottery could have been made here between the year 1224 and the end of the 13th century (Tvauri 1999a; 1999b).

In the bottom of the firing-chamber of the investigated kiln fragments of 20 to 30 different vessels were found. All of them belong to Dagmar Selling's type A (Selling 1955), i.e. pottery baked at low temperature. The most common vessels are pots with their rims bent outward at an angle of approximately 45°. The edge of the rim is bent inward, so that an edge or a hollow surface forms on the interior of the rim. The necks of most of the vessels can be clearly distinguished; the transition from the neck to the rim forms a corner in the inner part of the mouth (Fig. 1: 1). The shoulder parts of all these vessels are decorated. Most often the decoration appears in the form of lines made with a stick, less often in the form of waved lines or notches made with a stick or a comb-shaped templet. One small dish (Fig. 1: 8) and fragments of at least three shallow bowls with a pedestal (Fig. 1: 6, 7) were also found from the stove.

The most remarkable finds included a bone templet (Fig. 2) found from a sondage 20 m westward from the kiln, just above the untouched natural soil. According to the traces of wearing, this artefact has presumably been used

for touching up the rims and bodies of the vessels (Figs. 3, 4). Another interesting find was a pendant made of lead and considered to be of Russian origin (Fig. 5).

In Estonia, most numerous exact equivalents of the vessels from the Viljandi kiln have been found in Tartu. They came out in the area of the botanical garden of the University of Tartu, during the excavations on the inner side of the town wall. Potsherds analogous to those of Viljandi were found in large quantities from the lowest reaches of the cultural layer, above untouched natural soil. The inventory of this layer evidences that in the Middle Ages the inhabitants had arrived in this area from the Russian territories. Artefacts, characteristic of old Russian towns but very rare elsewhere in Estonia, were found there. Among those there are seven spindles made of pink slate (Fig. 6) and ten fragments of bracelets made of glass. This layer dates from the second and the third quarter of the 13th century, just as the potter's kiln of Viljandi.

Among pottery found from Tartu pots with their rims bent outward and their shoulders decorated with a narrow set of lines (Fig. 7: 1–4) are dominant. They are extremely similar to those from the kiln of Viljandi. Variations of the same style, namely vessels with their rims turned horizontally outward (Fig. 7: 7) and vessels whose rims have transformed into a cordon based directly on the neck (Fig. 7: 6, 8, 9) are far less common. Still less common are pots whose rims are not bent outward; such vessels are usually decorated with a waved line. Also the pedestalled bowls from Viljandi have exact equivalents in the respective layer of the botanical garden of the University of Tartu (Fig. 7: 12).

The amount and concentration of pottery in the “Russian layer” of the botanical garden of the University of Tartu exceed many times the same parameters of other synchronous layers of Tartu. In contrast with the usual small sherds discovered in Tartu, the potsherds are large, like those found around the potter's kiln in Viljandi. Moreover, bloated vessels, as well as their sherds which were quite common in the area around the kiln of Viljandi, have also been found in remarkable quantities. This leads to the hypothesis that such pottery was made in the area of the present-day botanical garden as well.

Most vessels found from the kiln of Viljandi and the “Russian layer” of the botanical garden of the University of Tartu belong to the Pskov type 3 of wheel-made pottery. Among the Pskov vessels there are artefacts that are not just similar to those found from Tartu and Viljandi; they are identical in measures, decoration, way of manufacture, as well as in the shape of profiles. Identical vessels can also be found in great numbers from the 12th–13th-century layers of e.g. Izborsk (Fig. 8) and the hill-fort of Kamno. This allows us to conclude that in the second and the third quarter of the 13th century a potter or potters from Pskov or Pskov county were acting in Tartu and Viljandi. The vessels they made belong to the Pskov ware type 3. Thus the inhabitants of medieval Tartu and Viljandi were not only western colonizers and local people; artisans from Russian towns also lived there.